

ÎNSEMNĂRI CONTRADICTORII

"Nu poți să fii deștept, nenică, dacă n-ai fost măcar o dată prost."

Tina din Bărcănești

(Unul din cele 23.000.000 de suflete reprezentând prostimea înregistrată ca atare de un "înțelept" politolog de pe meleagurile noastre).

A existat și există în lumea teatrului o anumită categorie de oameni oscilanți, ce pendulează între menajare și angajare, între curaj și prudență, între etic și estetic. Citindu-l pe Schopenhauer, ar reieși că instinctul de conservare, de autoapărare, este nu o formă animalică de "supraviețuire", ci o coordonată esențială a inteligenței umane. "Nici să iubești, nici să urăști; iată jumătate din înțelepciune. Să nu spui nimic și să nu crezi nimic - iată cealaltă jumătate."

Ghidindu-se după aceste principii,unii profesioniști ai fofilării - refuzând cu încăpăținare să fie "proști măcar o dată" - au atins în timp, prin compromis iar alte ori prin somnolență, o "înțelepciune" supremă, dar, sincer vorbind, de neînvidiat.

Din fericire, artiștii autentici, ori nu l-au citit pe Schopenhauer, orin-au putut - prin însăși structura lor - să-l înțeleagă. Oricum, refuzul acestora de a fi "înțelepți" cu tot dinadinsul, nevoia de a exprima, cu orice risc, un punct de vedere propriu, constituie o garanție a deschiderii lor întru creație.

3 octombrie 1990

• Detașat de lume, în spatele unei bărbi monahale, abundente și înzăpezite, Dan Nasta îmi povestește - cu o justificată satisfacție - că, susținând o seară de poezie eminesciană, în sala de festivități a unei școli dintr-un sat pierdut pe undeva prin fundul Moldovei, la sfârșit unul dintre copii l-a întrebat pe tatăl său: "Tată, când mai vine Doamne-Doamne să ne spună poezii?"

Auzind aceasta, m-am gândit că, poate, cine știe, Dumnezeu e de fapt mereu prin preajma noastră și că, dacă vrem, îl putem întâlni la tot pasul, dar mai cu seamă în acele clipe când, regăsindu-ne copilăria, îl așteptăm să ne spună poezii.

10 februarie 1988

• Evit pe cât se poate să particip la "premieră oficială" a unui spectacol. De ce? Întîi, pentru că acest cuvînt, "oficial", mă sperie, mă inhibă, mă derutează. Ce înseamnă a înregistra oficial un act artistic și ce înseamnă a-l recepta neoficial? În al doilea rînd, ceea ce numim "premieră oficială" se constituie pentru mine într-un spectacol paralel, parateatral, paralizant, în care ideea de teatru se concretizează mai mult în sală, prin foaiere, ori în cabinetul directorului, în care soțiile își lasă hainele de blană înaintea de începerea spectacolului și unde în pauză se servesc cafele, pepsi, fursecuri și picanterii din viața particulară a protagoniștilor.

De fapt, ceea ce ni se înfățișează drept "premieră oficială" (și care are loc uneori chiar după multe săptămîni de la primul contact al actorilor cu publicul) e un spectacol unic, de sine-stătător, cu un scenariu dublu, în care mizanscena suc-

cesului cuprinde printre "vedete" o protipendadă dubioasă, alcătuită (nu în totalitate, dar în mare majoritate) din activiști mai mult sau mai puțin culturali, prieteni, rude, neveste, copii și servitori ai acestora, pe cît de inculți pe atît de suspicioși, cărora directorul, înconjurat de secretari și referenți literari, le zîmbește, li se înclină protocolar, le sărută mina sau le plasează glume în doi peri, pentru a le distrage atenția exact în momentul în care pe scenă se întîmplă ca un actor să spună cîteva cuvinte ce ar putea da naștere unor nedorite interpretări.

Săliile încălzite de un entuziasm artificial, la producții artificiale, săliile alcătuite după liste de protocol împănate cu "pneteni ai teatrului", ai directorului, rude ale actorilor și figuranților sau înflăcărare plasatoare însărcinate de autor cu declanșarea aplauzelor la "scenă deschisă", ca și săliile de gheață - manifestînd o răceală dirijată care se transmite dinspre rîndurile din față spre cele din fund atunci cînd "o cer interesele partidului" - derutează pînă la desfigurare perceperea nemijlocită a actului artistic.

De aceea, pentru mine, "premieră oficială" (la care, dintr-o curiozitate extrateatrală, accept să particip uneori) se transformă într-un spectacol lumesc, un spectacol al spectatorilor pe care, din fericire, îi cunosc mai mult din vedere decît din relații personale (sau uneori de subordonare), pe care le evit atîta vreme cît nu sînt obligat să le suport.

Din nenorocire, cronicile dramatice consemnează acest spectacol unic, dar neconcludent, la care un public rătăcit e uneori chemat să participe pentru a înregistra păreri de-a gata, preconcepte, sau oricum previzibile, în funcție de reacția unor figuri împietrite sau de zîmbetul crispat și înfricoșător al autorităților.

Dar... după cum remarca marele actor englez Michael Redgrave, istoria teatrului modern se constituie din consemnarea - mai mult sau mai puțin fugitivă - a senilor de premieră.

Din păcate, am asistat totuși, de-a lungul timpului, la o serie de premiere în care mizanscena succesului a înregistrat în seara de pomină un veritabil triumf, urmat, după cîteva reprezentații, de prăbușiri spectaculoase; și la altele, în care "oficialitățile" păreau niște păpuși împăiate, transportate dintr-un muzeu de ceară și implantate în fotolii - după un ritual îndelung ticluit - de specialiști ai muzeului Grévin, spectacole care (în ciuda efemerității actului teatral și a neaderenței oficiale) și-au croit pe parcurs o existență lungă, încununată de laurii unui succes traic și de necontestat, prin calitatea opțiunii repertoriale și prin vitalitatea specifică unei reprezentații de tip popular.

27 martie 1985

VALERIU MOISESCU

